

Benim Hikayem

MIKE BERG

Amerika'nın batısındaki küçük bir kasabada büyürken, etrafımda deneyimleyebileceğim yalnızca birkaç tane müze ve sanat galerisi vardı.

Ebeveynlerim çalışkan ve başarılı insanlardı. Enerjik, becerikli ve motivasyonu yüksek olmalarının yanı sıra çok talepkar, memnun edilmesi zor, kendi projeleri ve mesleklerine tutkuyla bağlı kişilerdi. Onlarla birlikteyken yakaladığım muazzam şans ise, sürdürdükleri işlerdeki metodik yaklaşımları ve yaratıcılığı fark edip deneyimleyebilmem oldu.

Annem kendi halinde bir sanatçıydı. Ev tasarlamayı ve inşa etmeyi çok sever, biri tamamlandığında bir sonrakine geçmek için sabırsızlanırdı. Bu süreç içinde gayrimenkul alanında çok başarılı oldu. Ama beni en çok etkileyen şey onun bahçeleriydi; her detayı hassasiyetle düşünülmüş, budanmış çalı ve ağaçlarıyla, dokuları özenle oluşturulmuş minimalist Japon kaya bahçelerinden esinlenen bahçeleri.

İçinden geldiğim toplumu, çevreyi ve kültürü anladığım kadarıyla, sıradan bir aile olduğumuz söylenemezdi. Babamın yüksek zekasının otoritesiyle buluşması, onun göz korkutan bir adam olmasına sebep oluyordu. Haliyle, onu etkilemek de oldukça zordu. Ateizm, ailemde iki koldan da epey geçmişe dayanıyordu. Hatta yaygın inançlara karşı gelişen Sokratik bir düşünme biçimimiz vardı; gördüğümüze, duyduğumuza inanmadan önce, derinlemesine sorgulamayı tercih ediyorduk.

İşte bu yüzden, her zaman şüpheli oldum ve her konuda sorular sordum. Sanat üzerine “Sanat budur”, “Sanat şudur” gibi net tanımlamaları okuduğumda da, “Gerçekten mi? Ben hiçbir zaman bu tanımları herhangi bir şekilde yapabileceğimi sanmıyorum.” diye düşünüyordum.

Belki de bu nedenle soyut bir sanatçı olmayı seçtiğime inanıyorum. Bana göre nesnenin kendisi, sanatın kendisidir. Kompozisyon, renk, renk tonu, ritim ve yüzey gibi unsurlar, benim için tatmin edici bir iş yapmak için yeterlidir.

Üretim sürecimde etkisi büyük olan kişilerden biri ise “Söyleyecek hiçbir şeyim yok ve bunu söylüyorum” diyen John Cage oldu. Yıllar önce, buna benzer bir şey okudum ve bu söz de hep aklımda kaldı; “Söylediği bir şey yok, ama güzel söylenmiş”. İşte o zaman kendimi sorgulamaya başladım: Ben ne tür bir sanatçıydım? Bana uymayan ama hayran olduğum çok fazla şey, çok fazla sanat türü vardı. Aynı zamanda da inkar edilemez bir “yaratma arzumu” olduğunun farkındaydım.

O zamanlar New York, SoHo'da yaşıyordum. Bir gün Mercer Caddesi üzerindeki Leo Castelli Galerisi'nin önünden geçerken, mekanda ve merdivenlerde bir çeşit kurulum yapan insanlar gördüm. Elinde kağıt tutan bir kişi, diğerlerine bir şeyin nasıl yapılacağına dair talimatlar veriyordu. Kağıdın, galeri duvarlarına belli boyutlardaki renk çizgilerinin nasıl uygulanacağı konusunda kesin bir talimatlar dizisi içerdiğini anladım. Kurulum, Sol LeWitt'in sergisi içindi. Bu beni büyüledi; bir dizi talimatla yaratılmış mükemmel bir sanat eseri gerçekleştirme fikri.

Bu fikir benim için çok şey ifade ediyordu. Tasarımı, dokuyu ve deseni her zaman sevdim ancak sınırlamaları olduğunu fark ettim. Desen tamamen anlaşıldıktan sonra enerjisini kaybediyordu. Benim yapmaya başladığım şey, tasarım öğelerini kullanmak ama bir kompozisyonu uygularken tesadüfen beliren bir dizi kurala bağlı çalışmak oldu. Kurallar dizisini bilerek bir işin nasıl görüneceğine dair fikrim olsa bile, mutlak sonucu hakkında fikrim olmuyordu. Bu bana çok uyan bir yaklaşımdı; her iş bir sürpriz demektir. Bu nedenle yaptığım işlerin bir yönü, genellikle biçimsel ve geometrik özellikler taşıyordu.

Ama her zaman, kendimi sınırlamamak için direndim.

Bir diğer tutkum da mürekkeple çizmek ve kaligrafi oldu. Kendiliğinden gelişen jest, fırça izi, fırça damlaları ve sıçramaların oluşturduğu mürekkep resimlerinde bile, aklımda bu işaretlerin doğasının ne olacağına dair bir kavramla hareket ediyordum. Sonucu bilmek imkansız çünkü bir fırça darbesini kontrol etmek genellikle oldukça zor; bir fırça darbesi, nadiren mükemmel bir iz bırakabilir. Benim için önemli olan konu ise, yüzey üzerindeki lekeler ve izlerin birbirleriyle kurduğu diyalog. Ve bu diyalogun sonucunda ise her zaman insana mutluluk veren bir sürpriz oluyor.

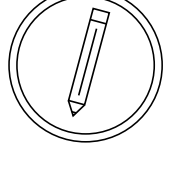
Peki bütün bunların anlamı ne?

Bilmiyorum.

Benim işlerimin anlamı ne?

Yine bilmiyorum...

Dolaptan Atölyeye Kozmos

Selin Esen

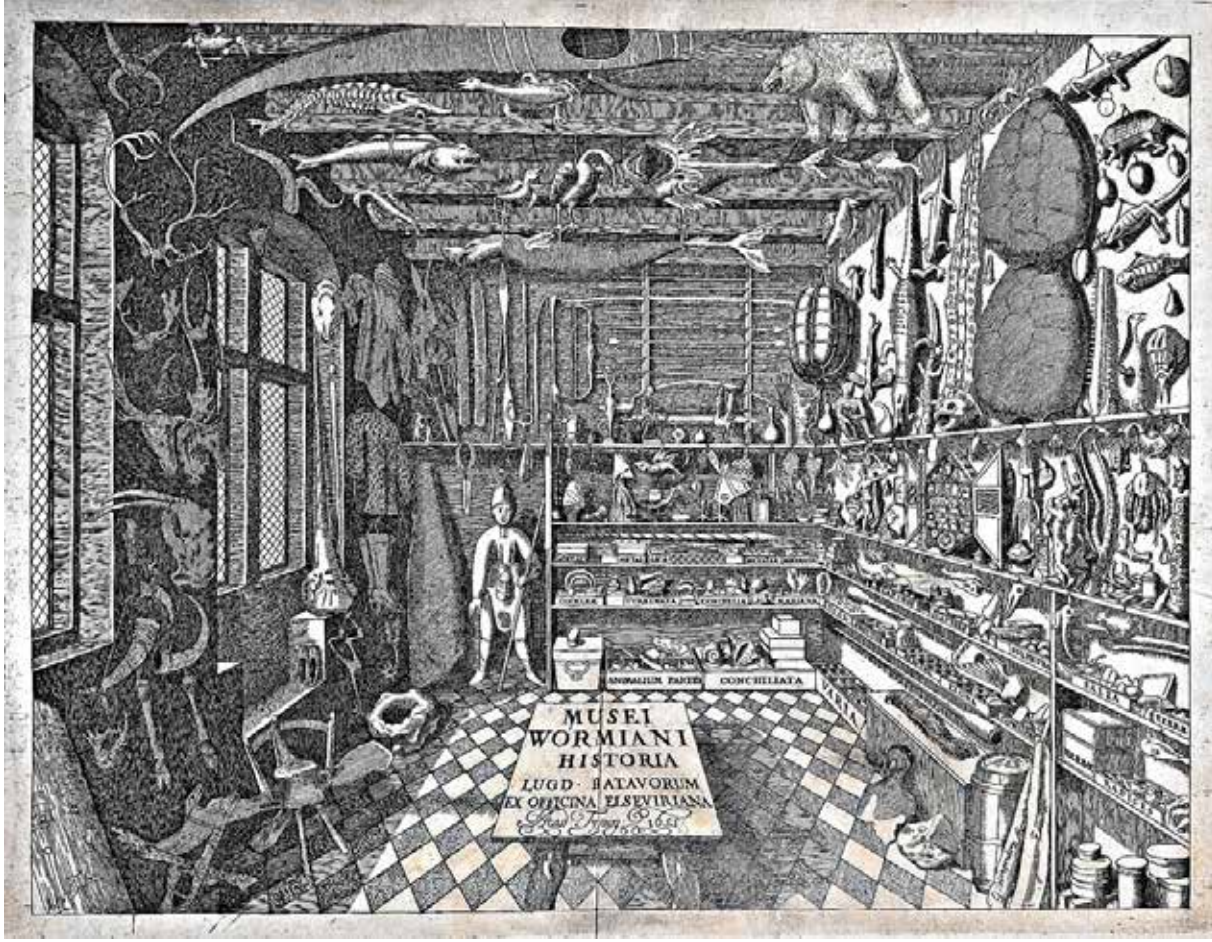

Tayfun Erdoğan, *Natura XXXIX*, 2015,
Tuval üzerine kurutulmuş yapraklar,
kimyasal solüsyonlar ve akrilik, 22x31 cm

Toplamak, biriktirmek, saklamak. Almanda *Wunderkammer* denilen ve Türkçeye *Tuhaf Şeyler Dolabı* olarak çevrilebilecek bu merak objeleri, günümüzde genellikle *Nadire Kabineleri* adıyla biliniyor. 16. yüzyılda Rönesans düşüncesiyle birlikte Avrupa'da ortaya çıkan dolaplar, içlerinde endemik bitkilerden müzik aletlerine, sanat eserlerinden sözde ejderha kanına kadar birçok şeyin saklandığı ufak hazineler gibidir. Bu dolaplar modern müzeciliğin başlangıcı olarak kabul edilir ve sanat eserleri, doğa harikaları, egzotik şeyler, bilim araçları ve doğüstü objeler olmak üzere beş ana bölümden oluşur. *Wunderkammer*'lar, aynı zamanda tıpkı o dönemin anatomi tiyatroları ve botanik bahçeleri gibi, bilimsel veri arayışının önemli araçlarından biri olmuştur. Botanik ve anatomi bilimlerinin gelişmesinde büyük rol oynamış olan bu dolaplara sahip kişiler ve enstitülüler ise büyük prestij kazanmışlardır.

Tayfun Erdoğan'ın eserleri de bana hep bu dolapları hatırlatır. Erdoğan, büyük bir titizlikle doğadan topladığı bitkileri atölyesinde türlerine ayırarak büyük defterlerin yaprakları arasında kurutur. Bir doğa bilimi laboratuvarını anımsatan atölyesinde, kuruttuğu yapraklar ile çiçekleri itinayla yüzeye işler ve yine adeta bir bilim insanı gibi ürettiği solüsyonları katmanlar halinde bu kurutulmuş çiçeklere uygular. Oluşan kimyasal tepkimeler esere yeni bir imge kazandırır.

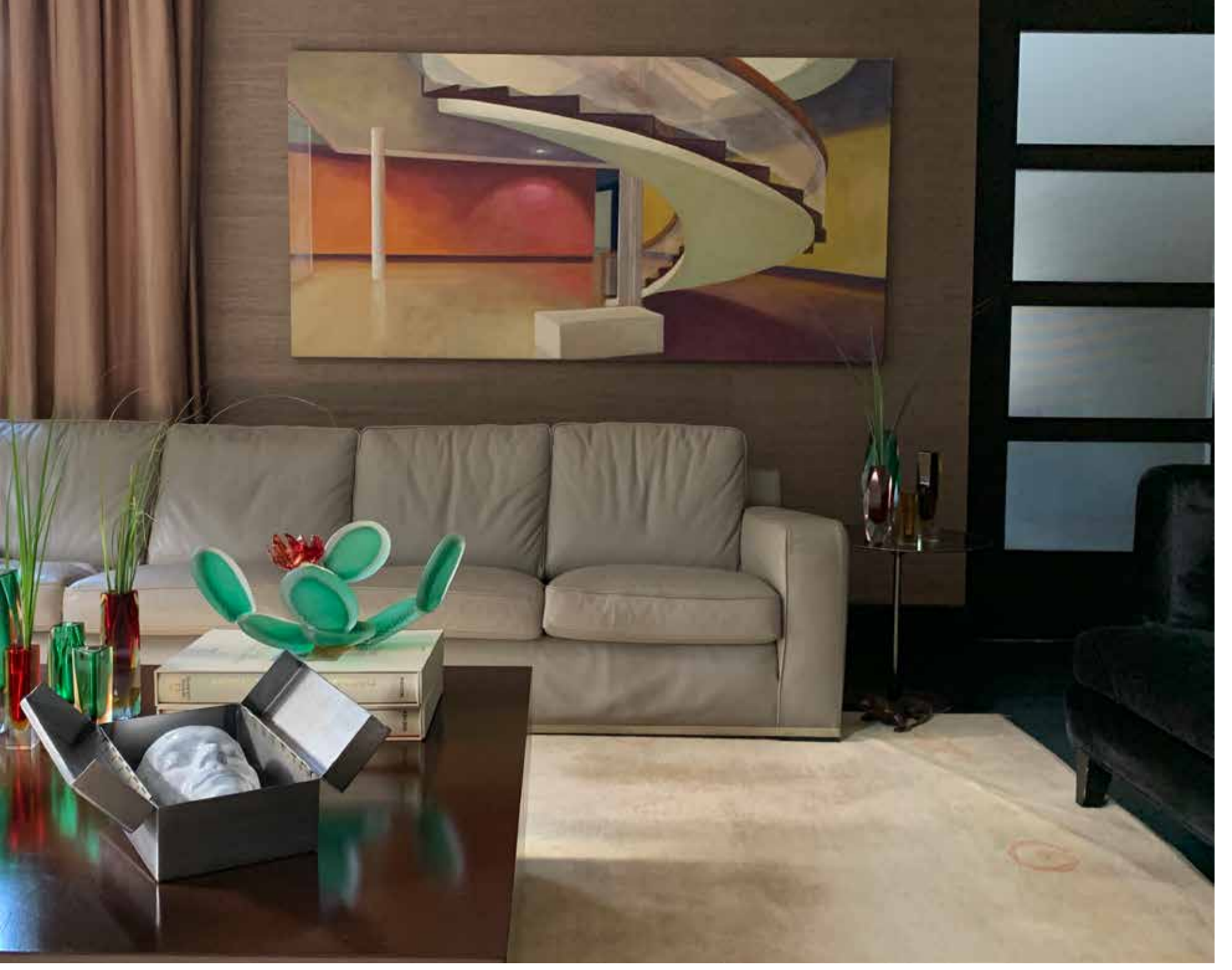
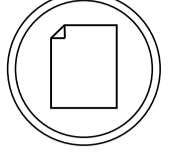
Erdoğan'ın kullandığı çiçekler ve yapraklar *Wunderkammer*'ların içinde bulunan kurutulmuş bitkiler gibi, ait oldukları ortamlardan koparılmış ve yeni anlamlar kazanmış parçalara dönüşür. Nazlı Gürlek, bu eserlerden şöyle bahseder: "Erdoğan'ın kurutulmuş yaprak, çiçek ve diğer bitkilerle oluşturduğu soyut kompozisyonlar, hiçbir hikayeyi betimlemez ve hiçbir cismi temsil etmez. Bu anlamda, tamamen soyutturlar. Soyut resimden farkları ise, boya yerine doğadan toplanmış malzemelerle yapılıyor oluşlarıdır. Erdoğan'ın topladığı bitkiler, geldikleri doğal ve kültürel bağlamdan soyutlanmış vaziyette (yani o veya bu ağacın bitkisi olduğu için veya o veya bu kültür yada mitolojide bu anlama geldiği için değil), salt soyut şekiller olarak kompozisyonda yerlerini alırlar."¹

"Musei Wormiani Historia",
Ole Worm'un Wunderkammer'inin çizimi

Wunderkammer'ların oluşturulmasının nedenlerinden biri de, hayatın gelip geçiciliğini, insanın ölümlülüğünü hatırlatan *vanitas* kavramıdır. Özellikle 16. ve 17. yüzyıl resimlerinde bu kavram, izleyiciye çeşitli sembollerle hatırlatılır. Müzik aletleri, kurukafa, vazodaki çiçekler gibi, kavramın sembollerine dönüşen bu nesnelere *Wunderkammer*'ların içinde de bulunurlar. Dolapların içinde aynı zamanda zehirlenmelere karşı kullanılan ve ölüme engel olduğuna inanılan tek boynuzlu atın boynuzundan bir parça gibi objeler de bulunur. *Wunderkammer*'ların bir anlamda kozmosun küçültülmüş hali olduğu söylenebilir. Erdoğan'ın eserlerinde de, kurutulmuş yapraklar geçirdikleri kimyasal evrelerden sonra kağıdın üzerinde adeta bir fosil görünümünü kazanır; zaman durur ve bu bitkiler ne büyüyebilir ne de solabilirler. Çiçekler ölmüştür fakat kurutuldukları şekilde muhafaza edilmişlerdir. Bu nedenle de çürüyüp ortadan kaybolamazlar. Sanatçının doğadan topladığı bu malzemelerle yaratmış olduğu eserleri, bize tıpkı *Wunderkammer*'lar gibi, yaşamın ve ölümün birbirine ne kadar yakın olduğunu hatırlatacak bir mikrokozmos sunar.

[1] Nazlı Gürlek, "Sıfır Noktası: Tayfun Erdoğan'ın resimlerinin olduğu ve olmadığı şeyler üzerine notlar", 2015, Yayın: Galeri Nev İstanbul

“Sabahın erken saatlerinde, evde fazla hareket yokken hatta köpeklerimiz bile daha güne başlamaya itiraz ederken, aşağı kattaki ana salonda bu köşeye geçip kahvem eşliğinde güne başlamayı çok seviyorum.

Sanat eseri olarak figüratif çalışmalarla bir arada yaşamayı pek beceremedim. Bu büyük yağlı boya parça dışında. İlk gördüğüm anda tutulduğum bir resmi bir an önce alıp benim olsun istedim ve sanki onun yerini ayırmışım gibi hemen nereye koyacağımı da biliyordum. Martin Kasper imzalı bir parçanın beni neden çok cezbediğini çok iyi biliyorum. Lise yıllarımdan itibaren İzmir’de yaşadığımız ve halen aile apartmanı olarak mevcut olan Kordon’daki Kemer Apartmanı’nın bu şekilde heykelsi bir merdiveni vardır. Biz ilk yıllarda birinci katta yaşadık. Sonra ikinci kata taşındık. Onun için asansörden daha çok sevdiğim bu merdivenleri kullanarak girer çıkardım evimize. Hala da apartmanın kapısından içeri girdiğimde bir durur bakarım yukarıya çıkmadan önce.

Bu aralar- pandemi dönemi sırasında- İnci Eviner’in maskelerinden biri karşımda ve kendi yaptığım renkli camlar serpiştirilmiş şekilde, bu resme karşı bol bol çalışma imkanım oldu. Eylül ayında gerçekleşecek sergilerimin çalışmalarını derledim keyifle. Bir taraftan ‘Perched’ serisini Staatliche Kunstsammlungen Dresden’de sergilemeye hazırlarken, bu çalışmayı bir kitap haline getirme imkanı da buldum. Ayrıca bu kitabın tanıtımı da Dresden sergi açılışının akabinde müzede yapılıyor olacak. Yine neredeyse bir seneyi aşkın üzerinde uğraştığım başka bir çalışmam, ‘ENCODE’ ise Venedik Cam Haftası kapsamında Palazzo Loredan’da gösterime hazırlanıyor. İstanbul, New York ve Venedik benim çokça vaktimi geçirdiğim üç şehir ve pandemi öncesi bu üç şehirde de biz insanların yoğunluğuna eşdeğer bir başka canlı grubunun nasıl da ısrarla yerleştiğini bir daha gözlemlemiştim. Fareler de insanlar gibi bütün kaosa rağmen bu şehirleri terk etmiyorlar. Biraz buna kafa yorarken, insanla ilgili birçok bilimsel çalışmada farelerin kullanılmasının zaten bu iki canlı grubu arasında tahmininden daha fazla benzerlikten olduğunu idrak ettim. Bütün bunları ifade etmek için de Murano’da kalıba sıcak döküm fareler yapmaya başladım. Bakalım... Belki bu cam fareleri görenler, farelerden daha akıllı olup pandeminin de etkisiyle doldurduğumuz kentlere biraz olsun nefes aldırırılar. Meğer doğa, aslında bizden o teneffüsü istiyormuş.”

Felekşan Onar
Temmuz 2020, İstanbul